

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Самофатова Михайла Ігоровича «Італія в політичних та економічних євроатлантичних інтеграційних процесах (1949-1999 рр.)», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії (в галузі історії) за спеціальністю 032 Історія та археологія

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з планами наукових робіт.

Вивчення історії євроатлантичної інтеграції є ключовим для розуміння формування сучасних політичних, економічних та безпекових структур Західної Європи. Аналіз досвіду країн-членів НАТО та ЄС, зокрема Італії, яка була однією із засновниць об'єднаної Європи після Другої світової війни, дозволяє виокремити механізми гармонізації національних інтересів із трансатлантичними цінностями. Італійський приклад демонструє, як поєднання внутрішніх реформ, участі в плані Маршалла та активізації міжнародної дипломатії сприяло трансформації країни з авторитарної держави у стабільну демократію, що стала локомотивом європейської інтеграції.

Для сучасної України дослідження італійського шляху євроатлантичної інтеграції має стратегічне значення. По-перше, він надає модель адаптації законодавства, економічних стандартів і систем безпеки до вимог альянсів. По-друге, Італія, будучи активним прихильником розширення ЄС на Схід, історично виступала посередником між Європою та пострадянським простором, що робить її досвід ключовим для розуміння української перспективи. В умовах російської агресії Україна може запозичити механізми зміцнення колективної безпеки та інституційної стійкості, які забезпечили Італії міцні позиції в трансатлантичній співпраці. Таким чином, вивчення цієї теми є не лише академічним інструментом, а й практичним орієнтиром для реалізації євроатлантичних амбіцій України.

Дисертація виконувалася на кафедрі археології, етнології та всесвітньої історії факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І.І. Мечникова в рамках науково-дослідної теми кафедри №351 «Застосування методів інтелектуальної історії в гуманітарних науках: контекстуальний підхід до вивчення текстів» 2024 – 2028 рр. (підстава для виконання теми Наказ ОНУ імені І. І. Мечникова № 2989-18 від 29.12.2023).

Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна.

Дисертаційна робота Самофатова М.І. є першим комплексним дослідженням історії Італії у контексті євроатлантичної інтеграції другої половини ХХ ст. в українській історіографії.

Структура дисертаційного дослідження побудована за проблемно-хронологічним принципом і не викликає суттєвих зауважень. Вступ містить усі необхідні елементи.

У першому розділі автор здійснює аналіз джерельної бази та історіографії дослідження, розподіляючи джерела на чотири групи: офіційні документи, діловодні документи, матеріали преси та мемуари. Історіографічний аналіз проведено за проблемним принципом, виділено італійську, американську, британську та українську історіографічні традиції. Встановлено, що найбільший внесок у вивчення євроатлантичної інтеграції Італії зробили італійські вчені, проте в українській історіографії відсутні комплексні дослідження цієї проблематики.

Другий розділ присвячений формуванню євроатлантичного курсу Італії та його практичній реалізації у перші післявоєнні десятиліття, зокрема досліджено політичні та економічні чинники вступу країни до НАТО. Проаналізовано еволюцію участі Італії в євроінтеграційних процесах 1950-х рр., показано динаміку входження італійської економіки у спільний ринок. Продемонстровано взаємозв'язок між європейською інтеграцією та економічним «бумом» 1957-1962 рр., який забезпечив повернення Італії вагомому міжнародного статусу і заклав фундамент для майбутнього розвитку.

У третьому розділі досліджується еволюція зовнішньої політики Італії в рамках євроатлантичної інтеграції, зокрема участь у Карибській кризі, «лівий поворот», розбудова «східної політики» та еволюція відносин з НАТО. Висвітлено відповідь Італії на міжнародні та внутрішні виклики 1970-х рр., використання механізмів ЄС та НАТО для їх вирішення, а також появу альтернативних проєктів європейської інтеграції від італійських опозиційних партій. Зроблено акцент на участі Італії в реформуванні європейських інституцій, зокрема на її особливій ролі у прийнятті рішення про перехід до ЄС як нової стадії європейської інтеграції.

Четвертий розділ присвячений новому етапу участі Італії в євроатлантичних інтеграційних процесах, зокрема досліджується вплив завершення «холодної війни» на переорієнтацію зовнішньополітичної стратегії Риму та на парламентську систему країни. Розглядається вплив вступу до ЄС на ключові події італійської історії початку 1990-х рр. та перехід до політичної системи Другої республіки. Проаналізовано євроінтеграційні реформи Італії, участь у миротворчих операціях НАТО та ООН, а також політику Риму в рамках розширення ЄС та НАТО.

Висновки дисертації є ґрунтовними і такими, що логічно впливають з її тексту.

Наукове та практичне значення дисертаційної роботи полягає в можливості її використання для історичного та політологічного аналізу участі окремих держав в рамках процесу євроатлантичної інтеграції. Основні положення, узагальнення і результати, зібраний матеріал можуть застосовуватись у підготовці монографій, підручників, посібників, навчальних курсів із всесвітньої історії, історії міжнародних відносин, політології.

Оцінка мови та стилю дисертації.

Мова дисертації – грамотна, стиль викладення – академічний, науковий.

Відповідність діючим вимогам щодо оформлення дисертації.

Оформлення дисертації відповідає затвердженим вимогам до оформлення дисертації відповідно до наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно наказу МОН від 31 травня 2019 р. № 759).

Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту.

Дисертаційне дослідження Самофатова М.І. відповідає спеціальності 032 Історія та археологія.

Зауваження та рекомендації:

1. У роботі недостатньо розкрито геополітичний контекст євроатлантичної інтеграції Італії, зокрема вплив її географічного положення на Середземному морі та близькість до «гарячих точок» часів холодної війни. Автор обмежується аналізом політичних та економічних аспектів інтеграції, проте не приділяє належної уваги стратегічному значенню Італії для НАТО як південного флангу альянсу та її ролі в середземноморській політиці

2. Хоча автор залучив значний масив італійських та американських джерел, у роботі бракує документів з архівів інших ключових країн-партнерів Італії по НАТО та ЄЕС, зокрема Франції, Німеччини та Великої Британії. Це не дозволяє повною мірою відтворити сприйняття італійської політики іншими учасниками євроатлантичних структур та оцінити реальний вплив Італії на прийняття рішень у цих організаціях. Залучення таких джерел могло б суттєво збагатити дослідження та дати більш збалансовану оцінку ролі Італії.

3. У дисертації простежується певна ідеалізація італійської зовнішньої політики, особливо в питаннях «східної політики» та ролі Італії як «моста» між Заходом і Сходом. Дисертант недостатньо критично аналізує суперечності між декларативними заявами італійських політиків та реальними діями, а також не розкриває повною мірою конфлікти інтересів між Італією та іншими членами НАТО та ЄЕС. Більш критичний підхід

дозволив би глибше зрозуміти складність та неоднозначність євроатлантичної інтеграції Італії.

Зазначені зауваження та питання не зменшують значення та важливість висновків роботи і носять рекомендаційний характер.

Відповідність дисертації вимогам, передбаченим пунктами 6, 7 Порядку присудження ступеня доктора філософії, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 р., № 502 від 19 травня 2023 р., № 507 від 3 травня 2024 р.

Дисертація подана у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, виконана здобувачем особисто, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для історичної науки та підтверджуються документами, які засвідчують проведення таких досліджень, а також свідчать про особистий внесок здобувача в науку та характеризуються єдністю змісту.

Кількість наукових публікацій, повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та зарахованих за темою дисертації. За результатами роботи над дисертацією її автором видано 11 публікацій, з яких 5 статей, опублікованих у фахових виданнях; 6 публікацій, що засвідчують апробацію матеріалів дослідницької роботи.

Результати перевірки роботи на академічний плагіат

Робота пройшла перевірку на антиплагіат. Оригінальність тексту складає 94,38%.

На основі зазначеного вважаємо, що дисертаційне дослідження «Італія в політичних та економічних євроатлантичних інтеграційних процесах (1945 - 1999 рр.)», подане до захисту на здобуття ступеня доктора філософії, містить обґрунтовані та достовірні наукові результати і висновки, за своїм науковим

рівнем і практичною цінністю, змістом та оформленням відповідає вимогам, що передбачені наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами), постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», із змінами, внесеними Постановою КМУ № 341 від 21.03.2022 року та №502 від 19.05.2023 року, а її автор Самофатов Михайло Ігорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

07.05.2025

Рецензент

доцент кафедри міжнародних відносин,

кандидат політичних наук, доцент

ОНУ імені І.І. Мечникова

Максименко І.В.

ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар ОНУ імені І.І. Мечникова
С. В. Курандо
7/05 2025 р.